

Донецький національний університет імені Василя Стуса
Юридичний факультет
кафедра теорії та історії держави і права та адміністративного права

СИЛАБУС

Навчальної дисципліни «Теорія держави та права»

Кількість кредитів ECTS	8 (240 годин)
Період викладання	Перший рік навчання Семестри: 1, 2
Рівень вищої освіти	Перший
Спеціальність	293 Міжнародне право 293 International law
Освітня програма	Міжнародне право International law
Викладачі	Міхайліна Т.В., д.ю.н., професор, професор кафедри теорії, історії держави і права та філософії права Стаднік І.В., к.ю.н., доцент кафедри теорії, історії держави і права та філософії права
Профайли викладачів курсу	Міхайліна Т.В.: http://rang.donnu.edu.ua/?pg=kt&nu=119#search Стаднік І.В.: http://rang.donnu.edu.ua/?pg=kt&nu=166#search
Доступ до матеріалів курсу	портал юридичного факультету https://dnu.sharepoint.com/portals/law/SitePages/%D0%94%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%88%D0%BD%D1%8F.aspx
Контактна інформація	mihaylina@donnu.edu.ua stadnik@donnu.edu.ua

Анотація дисципліни

Теорія держави та права – це фундаментальна юридична наука, що вивчає основні закономірності державно-правового розвитку суспільства, виступає методологічною базою для всіх юридичних наук і представляє собою найважливіший засіб формування моральності та світогляду майбутніх юристів.

Навчальна дисципліна «Теорія держави та права» охоплює своїм змістом загальнотеоретичні питання юридичної науки, загальне вчення про державу

(походження держави, її поняття, сутність та функції; форма держави; громадянське суспільство і його політична організація; характеристика правової держави і роль верховенства права; особистість в правовій державі, поняття, система і захист прав людини), загальне вчення про право (право у системі соціального регулювання відносин в суспільстві, його джерела (форми); правова норма; право як система; основні правові системи сучасного світу; правотворчість і систематизація в праві; правові відносини; реалізація і тлумачення права; механізм і ефективність правового регулювання суспільних відносин; поведінка в сфері права і юридична відповідальність).

Метою вивчення навчальної дисципліни «Теорія держави та права» є встановлення та обґрунтування загальних закономірностей виникнення, функціонування та розвитку права та держави, а також оволодіння методологією державно-правових досліджень та юридичною технікою.

Вивчення матеріалів дисципліни забезпечить, по-перше, формування у майбутніх фахівців фундаментального правового мислення як методологічного знаряддя розв'язання складних питань сучасної правової дійсності, по-друге, базову теоретико-правову підготовку до сприйняття понять та змісту галузевих і спеціальних юридичних дисциплін.

За підсумками вивчення дисципліни слід очікувати наступні:

• компетентності

1	Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності, у сфері міжнародного публічного та приватного права, європейського та внутрішньодержавного права, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов із застосуванням правових доктрин, принципів, внутрішньодержавних та міжнародно-правових інститутів.
2	Загальні компетентності	ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК-8. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати загальнолюдські, європейські цінності, принцип верховенства права.
3	Спеціальні (фахові) компетентності	СК-1. Здатність застосовувати здобутки римського права, знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

• **результати навчання**

РН-3	Давати висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.
РН-8	На високому професійному рівні брати участь у фахових дискусіях із міжнародно-правових і загальноюридичних питань; поважати опонентів і їхню точку зору.
РН-11	Знати та розуміти основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи, сучасні досягнення міжнародного, національного та європейського права.

Організація та оцінювання навчання

Організація та оцінювання навчання визначені «Порядком оцінювання знань здобувачів вищої освіти у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса» та «Положенням про організацію освітньої діяльності у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса». Форми поточних і підсумкових контролів – розв’язання тестів, кейсів, прикладні завдання – спрямовані на здобуття та засвоєння фундаментальних наукових знань щодо державно-правової організації суспільства, формування критичного мислення, позитивної правосвідомості та правової культури майбутніх правників. Залік та екзамен – є обов’язковими формами підсумкового контролю.

Організація навчання за дисципліною відбувається в наступних форматах:

- 1) лекції: аудиторні та/або дистанційні (Microsoft Teams) заняття;
- 2) практичні: аудиторні та/або дистанційні (Microsoft Teams) заняття;
- 3) самостійна робота здобувача під керівництвом викладача за допомогою Google Forms, Microsoft Teams.

Аудиторні заняття реалізуються відповідно до наступного календарного плану викладання дисципліни, конкретні дати відповідають розкладу занять і графіку навчального процесу:

Тиждень /дата/ години*	Тема	Форма проведення заняття	Завдання,** години	Термін виконання (дата і час) *	Мак кількість балів
1 СЕМЕСТР					
1 (2) тиждень	«Нульовий» контроль	практичне	2 години Питання для відповідей студентам пропонуються в день проведення, без попередньої інформації та сповіщення. Завдання включають загальні характеристики суспільства, держави, права, норми, закону і т.п. та спрямовані на оцінку наявних знань студентів, визначення їх початкових уявлень про державно-правові явища.	Згідно розкладу	-
Змістовий модуль 1. Теорія держави і права як наука. Право як система					
1 тиждень	Тема 1. Теорія держави та права як наука	лекція	6 годин (лекції – 4 години, практичні – 2 години) Теорія держави та права як наука про суспільство, як система знань про право і державу. Поняття теорії держави та права. Історичний розвиток і сучасний стан теорії держави та права. Об'єкт і предмет теорії держави та права. Місце і функції теорії держави та права в системі наук, що вивчають право і державу. Поняття і значення методології у дослідженні держави і права. Вчення про методи пізнання як складова частина предмету теорії держави та права. Загальнонаукові і приватні методи дослідження права і держави. Юридична техніка і мова науки. Юридична техніка та її елементи як складова частина предмету теорії права та держави. Структура навчального курсу теорії держави та права.	Згідно розкладу	-
2 тиждень		лекція		Згідно розкладу	-
3 (4) тиждень		практичне		Згідно розкладу	10
5 (6) тиждень	Тема 2. Походження держави і права	практичне	2 години (практичне) Загальна характеристика додержавного (первісного) суспільства. Механізм організації і здійснення влади. Дія нормативних регуляторів у первісному суспільстві. Регулятивна роль міфів, обрядів, ритуалів. Механізм народження звичаю. Виникнення держави і права. Основні	Згідно розкладу	10

			теорії про походження держави і права. Нерівномірність розвитку державності у різних народів. Історичні способи формування права.		
3 тиждень	Тема 3. Право у системі соціального регулювання відносин в суспільстві	лекція	6 годин (лекції – 4 години, практичні – 2 години) Система соціального регулювання суспільних відносин. Норми соціальні і технічні. Поняття і види соціальних норм. Право в системі соціальних норм і його призначення. Поняття права. Зміст права. Сутність права та його соціальна цінність. Право і моральність. Гуманізація права. Ознаки і властивості права. Функції права: поняття, зміст, класифікація. Соціальні і юридичні функції. Право і держава: їх взаємодія та концепції співвідношення. Право і економіка. Соціально-економічна обумовленість в праві. Можливості і межі впливу права на економіку. Право і політика. Право як основа і засіб виразу політики.	Згідно розкладу	-
4 тиждень		лекція		Згідно розкладу	-
7 (8) тиждень		практичне		Згідно розкладу	10
5 тиждень	Тема 4. Джерела (форми) права	лекція	6 годин (лекції – 4 години, практичні – 2 години) Поняття джерела (форми) права. Класифікація джерел права. Поняття і основні ознаки нормативно-правового акту, його відмінність від актів застосування і тлумачення права. Класифікація нормативно-правових актів. Закон як вид нормативно-правового акту. Закон і підзаконні нормативні акти. Локальні нормативно-правові акти. Роль судової практики в нормативному регулюванні. Межі дії нормативно-правових актів у часі, просторі і за колом осіб. Прецедент як джерело права. Види прецеденту. Правовий звичай. Співвідношення права і звичаю. Діловий звичай. Звичаї ділового обігу. Юридична доктрина. Доктрина і коментарі до юридичних текстів. Нормативний договір: типовий і зразковий. Міжнародні угоди.	Згідно розкладу	-
6 тиждень		лекція		Згідно розкладу	-
9 (10) тиждень		практичне		Згідно розкладу	10
7 тиждень	Тема 5. Правотворчість і систематизація в праві	лекція	2 години (лекція) Правотворчість як завершальна стадія формування права. Правотворчість і правотворення. Єдність правотворчості і правового регулювання. Поняття і загальна характеристика правотворчого процесу, його стадії і суб'єкти. Концепція законопроекту. Законодавча ініціатива. Якість і мова правових актів. Законодавча техніка: поняття, структура, значення. Систематизація в праві: поняття, види, значення Облік правової інформації.	Згідно розкладу	-

8 тиждень	Тема 6. Правова норма	лекція	4 години (лекції – 2 години, практичні – 2 години) Правова норма як вид соціальних норм. Відмінність правової норми від інших соціальних норм. Поняття і ознаки норми права. Зміст правової норми. Основні елементи логічної структури правової норми. Гіпотеза, диспозиція, санкція. Їх характеристика. Способи і особливості викладення правових норм у статтях законів і інших нормативно-правових актів. Основні види правових норм.	Згідно розкладу	-
11 (12) тиждень		практичне		Згідно розкладу	10
9 тиждень	Тема 7. Право як система.	лекція	4 годин (лекції) Поняття системи і структури права. Класифікаційні критерії виділення галузей права. Система права і система законодавства. Сучасний стан законодавства. Система права і правова система. Правова система як єдність правової ідеології, джерел права і юридичної практики. Матеріальне і процесуальне право. Публічне і приватне право. Міжнародне право, його співвідношення з внутрішнім правом держави. Правова сім'я. Критерії об'єднання правових систем в правові сім'ї.	Згідно розкладу	-
10 тиждень		лекція		Згідно розкладу	-
13 (14) тиждень	Підсумкова модульна контрольна робота	практичне	2 години Підсумкова контрольна робота. Питання для відповідей пропонуються студентам в день проведення, без попереднього повідомлення. Підсумкова контрольна робота охоплює теми 1-7 курсу «Теорія держави та права» і включає тестові і практичні завдання різного рівня складності.	Згідно розкладу	20
2-12 тиждень	СРС	Теми 1-7	78 години Вирішення завдань (кейсів) практичного спрямування, а також підготовка доповіді.	Згідно розкладу	30
Змістовий модуль 2. Дія права в суспільстві. Загальне вчення про державу.					
11 тиждень	Тема 8. Правові відносини	лекція	4 годин (лекції) Поняття та ознаки правових відносин. Види правовідносин. Норма права та правосуб'єктність як загальні передумови правовідносин.	Згідно розкладу	-

12 тиждень		лекція	Склад (структура) правовідносин. Суб'єкти правових відносин і їх види. Об'єкт правовідносин: поняття та види. Зміст правовідносин. Підстави виникнення, зміни і припинення правових відносин. Юридичні факти і їх класифікація. Фактичний склад.	Згідно розкладу	-
13 тиждень	Тема 9. Реалізація права	лекція	4 години (лекції) Поняття і види реалізації права. Реалізація і правове регулювання. Форми реалізації права. Співвідношення реалізації права і способів правового впливу. Застосування права як особлива форма його реалізації: поняття, ознаки, суб'єкти. Стадії застосування права та його процесуальні форми. Акти застосування права. Їх поняття і види. Структура правозастосовчих актів. Прогалини в праві: поняття і види. Заповнення та подолання прогалин в праві. Застосування права при конкуренції (колізії) норм. Поняття і способи подолання конкуренції.	Згідно розкладу	-
14 тиждень		лекція		Згідно розкладу	-
Підсумок за семестр			120 годин		100

2 СЕМЕСТР					
Змістовий модуль 2.. Дія права в суспільстві Загальне вчення про державу (продовження)					
1 тиждень	Тема 8. Правові відносини	практичне	4 години (практичні) Поняття та ознаки правових відносин. Види правовідносин. Норма права та правосуб'єктність як загальні передумови правовідносин. Склад (структура) правовідносин. Суб'єкти правових відносин і їх види. Об'єкт правовідносин: поняття та види. Зміст правовідносин. Підстави виникнення, зміни і припинення правових відносин. Юридичні факти і їх класифікація. Фактичний склад.	Згідно розкладу	2
2 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2
1 тиждень	Тема 9. Реалізація права	лекція	6 годин (лекції – 2 години, практичні – 4 години) Поняття і види реалізації права. Реалізація і правове регулювання. Форми реалізації права. Співвідношення реалізації права і способів правового впливу. Застосування права як особлива форма його реалізації: поняття, ознаки, суб'єкти. Стадії застосування права та його	Згідно розкладу	-
3 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2

4 тиждень		практичне	процесуальні форми. Акти застосування права. Їх поняття і види. Структура правозастосовчих актів. Прогалини в праві: поняття і види. Заповнення та подолання прогалин в праві. Застосування права при конкуренції (колізії) норм. Поняття і способи подолання конкуренції.	Згідно розкладу	2
2 тиждень	Тема 10. Тлумачення права	лекція	4 годин (лекції – 2 години, практичні – 2 години) Поняття тлумачення права і його значення. З'ясування і роз'яснення змісту правових норм. Юридична герменевтика. Суб'єкти тлумачення права. Види тлумачення за суб'єктами. Види тлумачення права за обсягом. Способи тлумачення правових норм. Акти тлумачення права: поняття, види, значення.	Згідно розкладу	-
5 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2
3 тиждень	Тема 11. Механізм і ефективність правового регулювання суспільних відносин	лекція	8 годин (лекції – 4 години, практичні – 4 години) Правовий вплив та правове регулювання. Основні засоби правового регулювання відносин у суспільстві. Процес правового регулювання, його стадії. Загальна характеристика механізму правового регулювання: поняття, структура, значення. Суб'єктивна сторона механізму правового регулювання. Поняття правосвідомості і його місце в системі форм суспільної свідомості. Основні риси правосвідомості і його структура. Рівні і види правосвідомості. Поняття правової культури: поняття, структура, значення. Правосвідомість і правова культура. Законність і правопорядок. Поняття і основні риси законності. Вимоги законності і її принципи. Поняття правопорядку, його співвідношення із законністю і громадським порядком. Поняття ефективності права. Основні методи визначення ефективності права.	Згідно розкладу	-
4 тиждень		лекція		Згідно розкладу	-
6 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2
7 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2
5 тиждень	Тема 12. Поведінка в сфері права	лекція	8 годин (лекції – 4 години, практичні – 4 години) Загальна характеристика поведінки в сфері права. Правомірна поведінка: поняття, структура, види. Неправомірна поведінка та зловживання правом. Поняття зловживання правом. Неправомірна поведінка та її види. Об'єктивно протиправні дії. Поняття, ознаки і види правопорушень. Склад правопорушення, його елементи і види. Суб'єкт та суб'єктивна сторона правопорушення. Об'єкт та об'єктивна сторона правопорушення.	Згідно розкладу	-
6 тиждень		лекція		Згідно розкладу	-
8 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2
9 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2

7 тиждень	Тема 13. Юридична відповідальність	лекція	8 годин (лекції – 4 години, практичні – 4 години) Юридична відповідальність як вид відповідальності соціальної. Поняття та аспекти юридичної відповідальності. Основні ознаки юридичної відповідальності та її функції Підстави і види юридичної відповідальності. Співвідношення юридичної відповідальності і державного примусу.	Згідно розкладу	-
8 тиждень		лекція		Згідно розкладу	-
10 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2
11 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2
9 тиждень	Тема 14. Загальна характеристика держави (поняття, ознаки, сутність та функції)	лекція	8 годин (лекції – 4 години, практичні – 4 години) Держава як універсальна суверенна політична організація суспільства. Ознаки держави. Соціальне призначення держави. Класовий та загально-соціальний підхід до визначення сутності держави. Держава як соціальне і правове явище у суспільстві. Сутність держави. Поняття і зміст функцій держави. Методи, правові та організаційні форми здійснення функцій держави. Механізм держави і державний апарат. Поняття і ознаки державних органів. Їх класифікація та система. Принципи організації та діяльності державних органів. Поняття та сутність бюрократії, її місце і роль у здійсненні функцій держави. Поняття бюрократизму. Правові засоби боротьби з бюрократизмом у діяльності державних органів.	Згідно розкладу	-
10 тиждень		лекція		Згідно розкладу	-
12 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2
13 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2
11 тиждень	Тема 15. Форма держави	лекція	6 годин (лекції – 4 годин, практичні – 2 години) Поняття і значення форми держави, її відносна самостійність. Форма правління, державний устрій, політико-правовий режим як складові елементи форми держави. Значення форми держави у характеристиці Європейського Союзу. Форма правління: поняття, види. Монархія та республіка, їх різновиди. Національно-державний та адміністративно- територіальний устрій. Унітарна держава, федерація та конфедерація. Міждержавні об'єднання і організації. Поняття і види політико- правового режиму. Вплив політико-правового режиму на визначення загальної форми держави.	Згідно розкладу	-
12 тиждень		лекція		Згідно розкладу	-
14 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2

13 тиждень	Тема 16. Громадянське суспільство і його політична організація	лекція	6 годин (лекції – 4 години, практичні – 2 година) Громадянське суспільство як основа формування і функціонування правової держави. Поняття і зміст (структура) громадянського суспільства. Людина і суспільство, громадянин і держава. Поняття, значення і структура політичної системи суспільства. Суб'єкти політичної системи. Держава як суб'єкт політичної системи суспільства. Взаємодія держави з іншими суб'єктами політичної системи. Політичні партії у суспільстві. Багатопартійна та однопартійна системи. Інші суспільні організації як суб'єкти політичної системи суспільства. Роль церкви та інших релігійних організацій у формуванні духовних цінностей суспільства: їх взаємостосунки з державою.	Згідно розкладу	-
14 тиждень		лекція		Згідно розкладу	-
15 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2
15 тиждень	Тема 17. Правова держава	лекція	4 години (лекції – 2 години, практичні – 2 години) Ідея правової держави в історії політико-правової думки і практика її втілення. Концепція правової держави у сучасній юридичній доктрині. Доктрина правової держави («Rechtsstaat»). Категоричний імператив І. Канта як філософська основа правової держави. Доктрина «Rechtsstaat» Р. фон Моля. Поняття і ознаки правової держави в сучасній юридичній науці. Розмежування доктрин верховенства права та правової держави.	Згідно розкладу	-
16 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2
16 тиждень	Тема 18. Верховенство права в правовій державі	лекція	4 години (лекції – 2 години, практичні – 2 години) Доктрина «Rule of Law» А. Дайсі та її основні положення. Рівність усіх перед законом. Обмеження свавілля державної влади. Сучасні інтерпретації принципу верховенства права. Особливості розуміння принципу верховенства права у вітчизняній юридичній науці. Зміст принципу верховенства права. Загальна характеристика механізму реалізації принципу верховенства права. Забезпечення верховенства права в сучасній українській правовій системі та суспільстві. Забезпечення верховенства права в європейських та міжнародних юридичних актах.	Згідно розкладу	-
17 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2

17 тиждень	Тема 19. Особистість в правовій державі. Поняття, система і захист прав людини	лекція	8 годин (лекції – 6 годин, практичні – 2 години) Історичний розвиток прав людини, їх класифікація. Визначальний характер прав і свобод людини. Поняття та зміст прав людини. Система гарантій прав і свобод людини. Система захисту прав людини. Роль судової влади в захисті прав людини. Адміністративна юрисдикція та адміністративна юстиція. Європейський Суд з прав людини. Міжнародний Суд ООН. Значення інституту омбудсмена. Неурядові правозахисні організації в системі захисту прав і свобод людини.	Згідно розкладу	-
18 тиждень		лекція		Згідно розкладу	-
19 тиждень		лекція		Згідно розкладу	-
18 тиждень		практичне		Згідно розкладу	2
19 тиждень	Підсумкова модульна контрольна робота	практичне	2 година (практичне) Підсумкова контрольна робота. Питання для відповідей пропонуються студентам в день проведення, без попереднього повідомлення. Підсумкова контрольна робота охоплює всі теми з курсу «Теорія держави та права» і включає тестові і практичні завдання різного рівня складності.	Згідно розкладу	12
1-18 тиждень	Теми 8-19	СРС	74 години Вирішення завдань (кейсів) практичного спрямування.	Згідно розкладу	12
За розкладом сесії	Екзамен		Екзамен проводиться згідно розкладу екзаменаційної сесії за білетами, затвердженими кафедрою. Екзамен проводиться в письмово-усній формі.	Згідно розкладу	40
Підсумок за семестр			120 годин		100

*Зазначено лише тижні. Дата та час проведення заняття визначаються відповідно до розкладу навчальних занять.

**Питання та завдання для опрацювання на практичних заняттях передбачені в «Планах практичних занять», розміщених на порталі юридичного факультету.

Форми оцінювання результатів навчання:

1. «Нульовий» контроль проводиться у вигляді усного опитування або у формі тестування за допомогою Google Forms.
2. Поточний контроль здійснюється у формі:
 - усного та письмового опитування;
 - групової дискусії;
 - тестування;
 - доповіді;
 - презентації;
 - виконання та захист самостійної роботи студентів, що полягає у вирішенні завдань теоретичного та практичного спрямування¹;
 - виконання підсумкової контрольної роботи у формі тестування за допомогою Google Forms з тем відповідного модуля.
3. Підсумковий контроль здійснюється у формі екзамену².

Критерії оцінювання результатів навчання³:

1) усне та письмове опитування

максимальний за правильно надану відповідь здобувачем вищої освіти складає 5, який переводиться відповідно у 3-бальну (1 семестр) або 2-бальну (2 семестр) оцінку за практичне заняття. Ієрархія отримання балів передбачає чотири рівні:

➤ **високий (5 б.):** усна/письмова відповідь є правильною, цілісною, логічною, обґрунтованою, містить аргументацію, аналітичні міркування, демонструє критичне мислення здобувача;

➤ **середній (4 б.):** усна/письмова відповідь є правильною, логічною, частково обґрунтованою, аналітичні міркування та аргументація є недостатніми;

➤ **достатній (3 б.):** усна/письмова відповідь є частково правильною, нецілісною, фрагментарною, недостатньо аргументованою;

➤ **низький (2-0 б.):** усна/письмова відповідь є неправильною або містить грубі помилки, здобувач демонструє незнання і нерозуміння навчального матеріалу, не може обґрунтувати свою думку.

¹ **NB!** Альтернативою виконання самостійної роботи є підготовка та опублікування тез доповіді на наукову конференцію за тематикою дисципліни.

² **NB!** Альтернативною формою складання екзамену є підготовка та опублікування фахової наукової статті (в тому числі у співавторстві) за тематикою дисципліни.

³ Критерії оцінювання встановлено у відповідності з Методичними рекомендаціями до розробки критеріїв оцінювання типових завдань у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса (Методичні рекомендації до розробки критеріїв оцінювання типових завдань у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса / За заг. ред. Т. Л. Нагорняк, Л. В. Юрчишена. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. 58 с.)

2) *групова дискусія*

максимальна оцінка за відмінне виконання завдання здобувачами вищої освіти складає 10 балів, які складаються на основі дотримання наступних критеріїв:

- інформативна місткість, повнота виступів – 2 бали;
- вільна орієнтація у матеріалі – 2 бали;
- аргументованість, доказовість, переконливість висновків – 2 бали;
- якість представлення результатів (чіткість, логічність, уміння виділити головне) – 2 бал;
- активність – 1 бал;
- оригінальність, креативність та інноваційність підходу – 1 бал.

3) *доповідь* - розширене усне повідомлення на основі сукупності раніше опублікованих наукових робіт з загально-теоретичних проблем держави та права, що мають велике значення для теорії науки і практичного застосування, є узагальненим викладенням результатів проведених досліджень і розробок, відомих широкому колу фахівців у цій галузі наукового знання, максимальна оцінка за яке складає 10 балів. Критерії оцінювання доповіді представлено в таблиці нижче.

Критерії оцінювання доповіді

Критерії оцінювання	0-5 балів	6-9 балів	10 балів
Розуміння завдання	Використані матеріали мають часткове відношення до теми; представлена інформація не аналізується і не оцінюється	Використані матеріали по більшій мірі мають відношення до теми, але частково аналізуються та оцінюються	Використані матеріали повністю відповідають темі, аналізуються та оцінюються у повній мірі
Логіка викладання матеріалу	Логіка викладання матеріалу порушена, структурованість прослідковується частково	Логіка викладання матеріалу прослідковується, наявна структурованість	Матеріал викладається логічно, повністю прослідковуються причинно-наслідкові зв'язки
Авторська оригінальність	Стандартна робота, 70% запозиченого матеріалу	10-15% викладеного матеріалу являють собою авторські пропозиції	Унікальна робота; містить 65-70% оригінальних, винахідницьких прийомів та пропозицій
Культура мовлення, манера триматися перед аудиторією	Доповідач губиться перед аудиторією, демонструють бідність мовлення, порушує регламент, не може втримати увагу аудиторії	Доповідач допускає не грубі мовленнєві помилки під час виступу, незначно порушує регламент, частково утримує увагу аудиторії	Доповідач впевнено тримається перед аудиторією, володіє культурою мовлення, дотримується регламенту, утримує увагу аудиторії

Відповіді на питання	Доповідач не може відповісти на питання або під час відповідей поводить себе агресивно, некоректно	Доповідач не на всі питання може знайти переконливі, аргументовані відповіді	Доповідач переконливо, повно і аргументовано відповідає на всі поставлені питання
-----------------------------	--	--	---

4) Презентація (power point presentation, PPT) – це ефективний та універсальний формат донесення інформації, який являє собою набір слайдів та спеціальних ефектів (слайд-шоу), текстовий зміст презентації, замітки доповідача, а також роздавальний матеріал для аудиторії, що зберігаються в одному файлі. Можливо виконання таких видів презентацій:

- статичні презентації;
- анімовані презентації;
- мультимедійні презентації;
- відео-презентації (інформація представлена у вигляді відеофільму).

Відповідно до змістовної наповненості та доцільності використання спеціальних ефектів максимальна оцінка за презентацію складає 10 балів. Критерії оцінювання доповіді представлено в таблиці нижче.

Критерії оцінювання презентації

Критерії оцінювання презентації	0-5 балів	6-9 балів	10 балів
Відповідність матеріалу тематиці проекту	Містить близький за тематикою матеріал, але не несе важливої інформативної функції	Загалом відповідає тематиці проекту і є досить інформативною	Точно відповідає тематиці, містить дуже важливу інформацію
Структурованість інформації	Важко вловити структуру подання інформації	Прослідковується певна структура в розміщенні інформації	Має чітку, логічно вибудовану структуру
Використання графіків, таблиць, діаграм	Графіки, таблиці і діаграми відсутні	Графіки, таблиці і діаграми представлені в роботі, але суттєво не доповнюють змісту	Графіки, таблиці і діаграми відповідають змісту та розкривають його сутність
Наявність посилань на використані інформаційні джерела	Немає посилань на використані джерела	Не повністю представлені інформаційні джерела або не всі правильно оформлені	Оформлення посилань на інформаційні джерела цілком правильні, вичерпні
«Читасмість» тексту, наочність.	Естетичний вигляд незадовільний (відсутня чітка структура розміщення інформації, недоречна графіка оформлення)	Естетичний вигляд дещо псує недостатньо чітка структура розміщення інформації, не зовсім доречна графіка оформлення	Чітка побудова сторінок. Розмір тексту легко сприймається

Відповідність дизайну змісту роботи, єдність стилю в оформленні різних частин презентації	Дизайн зовсім не відповідає тематиці проекту, а інколи навіть іде всупереч загальному змісту	Дизайн не суперечить загальному змісту проекту	Гармонійне поєднання дизайнерських знахідок з ідеєю проекту
Уміння і навички використовувати комп'ютерні технології	Низький (початковий) рівень використання різноманітних можливостей комп'ютерних технологій	Робота дає висновок про середній рівень умінь і навичок використання комп'ютерних технологій учнями	Робота є прикладом високого рівня володіння комп'ютерними технологіями.

Таблиця 3.3.1. Переведення 5 та 10-бальної оцінки в 3-бальну або 4-бальну (за роботу на практичних)

5-бальна шкала	високий (5 б.)	середній (4 б.)	достатній (3 б.)	низький (2-0 б.)
10-бальна шкала	10 балів	9-6 балів	5-0 балів	
1 семестр	3	2,4	1,8	1,2-0
2 семестр	4	3,2	2,4	1,6 - 0

5) Кейс є інструментом оцінювання результатів навчання, який дозволяє визначити рівень вміння здобувачів вищої освіти (індивідуально та/або командно) застосовувати отримані теоретичні знання для вирішення практичних ситуацій, аналізувати їх, синтезувати та надавати оцінку. Розв'язання кейсів здійснюється в межах виконання самостійної роботи студентів. Максимальна оцінка за відмінне розв'язання кейсу складає 12 балів. Здобувач отримує бали відповідно до ієрархії, як результат виконання визначених у кейсі завдань:

➤ **високий (11–12 балів):** уміння чітко виявляти проблеми, ґрунтовні оригінальні пропозиції щодо вирішення проблемної ситуації, заданої у кейсі, високу спроможність застосування здобутих теоретичних знань з дисципліни у практичних ситуаціях, використання цікавого додаткового фактичного матеріалу (наприклад, статистичних даних для обґрунтування власної позиції), уміння логічно, послідовно викладати своє бачення у процесі обговорення, здатність якісно подавати свою позицію у різних формах (наприклад, у вигляді презентації).

➤ **середній (8–10 балів):** уміння чітко виявляти проблеми, наявні пропозиції щодо вирішення проблемної ситуації, заданої у кейсі, наявність у відповіді теоретичних знань з дисципліни у практичних ситуаціях, уміння викладати власне бачення у процесі обговорення, результат виконання поданий у заданій формі.

➤ **достатній (6–7 бали):** пропозиції, що частково вирішують проблемну ситуацію, задану у кейсі, присутність у відповіді теоретичних знань з

дисципліни, але допущені суттєві недоліки щодо обґрунтування позиції, мови викладу, форм подання.

➤ **низький (0–5 балів):** пропозиції, що або взагалі не мають стосунку до вирішення проблеми або частково вирішують проблемну ситуацію, задану у кейсі, слабка присутність у відповіді теоретичних знань з дисципліни, допущені суттєві недоліки щодо обґрунтування позиції, що ставлять її під сумнів, мова викладу та форми подання лише частково відповідають професійному рівню або взагалі не відповідають.

6) Тези доповіді

Підготовка та опублікування тез доповіді на науковій конференції є альтернативою виконання самостійної роботи. Вибір такого варіанту здійснюється за погодженням з викладачем під час першого практичного заняття з дисципліни.

При підготовці тез наукової доповіді слід дотримуватися таких правил: правильно (згідно вимог) розмістити прізвище автора та його ініціали; при необхідності вказати інші дані, які доповнюють відомості про автора; чітко сформулювати назву тез доповіді, яка має відображати головну ідею, думку, положення (2-5 слів); в тезах має бути забезпечена така послідовність: актуальність проблеми; стан розробки проблеми (перелік вчених, які зверталися до розробки цієї проблеми); наявність проблемної ситуації та необхідність у її вивченні, вдосконаленні з огляду на сучасний стан її розробки; основні ідеї, положення; результати дослідження, їх значення для розвитку теорії та/або практики.

Структурно тези доповіді включають такі елементи: актуальність теми; стисла постановка наукової проблеми; короткий огляд існуючих позицій щодо обраної проблематики; окремі власні думки щодо наукової проблеми; висновки.

Максимальна оцінка за відмінне написання тез складає 12 балів. Оцінювання тез відповідно до критеріїв відбувається шляхом визначення балів по кожному з елементів структури критеріїв. Ієрархія балів за критеріями оцінювання тез можуть бути такою:

- відповідність змісту тез заявленій темі, їх цілісність та композиційна гармонійність – 2 бали;
- ступінь розкриття предмету дослідження – 2 бали,
- оригінальність теми роботи – 3 бали;
- наявність узагальнень альтернативних теоретичних підходів в межах досліджуваної проблеми – 2 бал;
- обсяг та якість опрацьованих інформаційних джерел – 1 бал;
- наявність та обґрунтованість авторських розробок або пропозицій за досліджуваною проблемою, ступінь їх теоретичної значущості та практичної цінності – 2 бали.

Умовою для зарахування балів за тези доповіді є довідка про їх опублікування або рекомендація до опублікування.

7) проект

В першому семестрі альтернативною формою виконання підсумкової контрольної роботи є підготовка та захист проекту «дорожньої карти» побудови правової держави в Україні.

Максимальна оцінка за відмінне виконання проекту складає 12 балів. Ієрархія балів за критеріями оцінювання проекту наступна:

- обґрунтування актуальності проекту – важливість проекту для українського дискурсу та реалістичність завдань і мети проекту – 2 бал;
- інноваційність проекту та креативність його змісту – 3 бал;
- доведеність рішень, що приймаються, уміння аргументувати свої висновки і коректність використаних методів дослідження і методів обробки отримуваних результатів – 2 бали;
- оформлення результатів виконаного проекту (презентація) – 3 бал;
- уміння відповідати на питання опонентів на захисті проектів, лаконічність і аргументованість відповідей кожного члена групи – 2 бали.

8) наукова стаття

Підготовка та опублікування наукової статті виступає в якості альтернативи виконання завдання з самостійної роботи студентів.

У процесі індивідуальної діяльності під час роботи над статтею у здобувачів формуються такі якості як уміння узагальнювати практичний досвід вирішення проблем, розгляду ситуацій, явищ; реалізовувати творчий, креативний намір та суб'єктивне ставлення до проблем, форм та методів їх практичного вирішення; демонстрація знань, враховуючи вимоги навчального плану, мету, завдання навчальної дисципліни, додатково опрацьовані матеріали, зібрані та узагальнені аргументи, а також демонстрація самостійної позиції здобувача.

Мета написання наукової статті – отримання здобувачами вищої освіти навичок наукової (дослідницької) роботи, де важливу роль відіграє оприлюднення результатів дослідження.

Наукова стаття виконує такі функції:

- дослідницьку – подаються наукові результати дослідження, виступає джерелом нового наукового знання;
- презентаційну – представляє дослідника в науковому товаристві, показує його внесок (доробок) у створення наукових знань;
- оцінювальну – оцінюють стан наукових досліджень з певної проблеми;
- комунікативну – слугують засобом спілкування дослідників.

Рекомендації до написання статей. Наукова стаття подається до редакції в завершеному вигляді відповідно до вимог, які публікуються в окремих номерах журналів або збірниках у вигляді пам'ятки автору. Оптимальний обсяг наукової статті (0,5-0,7 др. арк.). Рукопис статті повинен мати повну назву роботи, прізвище та ініціали автора, анотації, список використаної літератури.

Відповідно до постанови Президії ВАК України від 15.01.2003 р. №705/1 наукові статті зараховуються як фахові при наявності таких необхідних структурних складових: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку; бібліографічні посилання.

Максимальна оцінка за написання статті складає 40 балів. Ієрархія балів за критеріями оцінювання наукової статті наступна:

40 - 35 балів – наукова стаття опублікована (у співавторстві із викладачем або одноосібно) у наукових періодичних виданнях, що входять до переліку фахових видань України категорії «Б»;

34 - 28 балів – наукова стаття опублікована (одноосібно або у співавторстві із викладачем) в інших виданнях України або інших країн;

27 - 20 балів – стаття опублікована у науково-популярних виданнях.

Загальна оцінка

Загальна кількість балів з навчальної дисципліни «Теорія держави та права» складається на підставі суми балів поточного та підсумкового контролів. Протягом семестру *студент може набрати максимально 60 балів, з яких:*

- **в першому семестрі за:**

○ *роботу на практичних заняттях – максимум 50 балів* (по 10 балів за кожне за практичне заняття, за виключенням «нульової» та підсумкової контрольної роботи);

○ *самостійну роботу здобувача вищої освіти (СРС) – максимум 30 балів;*

○ *підсумкову контрольну роботу – максимум 20 балів.*

- **в другому семестрі за:**

○ *роботу на практичних заняттях – максимум 36 балів* (по 4 бали за кожне за практичне заняття, за виключенням підсумкової контрольної роботи);

○ *самостійну роботу здобувача вищої освіти (СРС) – максимум 12 балів;*

○ *підсумкову контрольну роботу – максимум 12 балів.*

Підсумковий контроль:

- в першому семестрі – за підсумками роботи студенти, які набрали від 60 до 100 балів отримують залік;
- в другому семестрі – проходить у формі екзамену, який оцінюється від 0 до 40 балів.

Бали, отримані студентом за поточний і підсумковий контроль вносяться до відомості, підсумовуються і на їх основі виставляється загальна підсумкова оцінка знань за кожний семестр. Таким чином, максимально студент може набрати 100 балів.

Таблиця оцінювання результатів навчальних досягнень

1 семестр

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
залік		
зараховано	90-100	A
	82-89	B
	75-81	C
	67-74	D
	60-66	E
не зараховано	0-59	FX

2 семестр

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
екзамен		
відмінно	90-100	A
добре	82-89	B
	75-81	C
задовільно	67-74	D
	60-66	E
незадовільно	0-59	FX

Список рекомендованих джерел

Основна література

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1 (спеціальний випуск). С. 15. Ст. 2598.
2. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України № 503/97 від 10.06.1997 р. *Урядовий кур'єр*. 1997, 14 червня. № 107-108.

3. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности /Пер. с фр. В. А. Туманов. М.: Международные отношения, 2003. 399 с.

4. Еллинек Г. Общее учение о государстве. СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004. 752 с.

5. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. 392 с.

6. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права: підручник. Київ: «Кондор», 2016. 716 с.

7. Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підручник. 2-ге вид., випр. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 584 с.

8. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. Посібник. Вид. 9-е, зі змін. Л.: Край, 2007. 188 с.

9. Хахуліна К. С., Малига В.А., Стаднік І.В. Теорія держави і права в схемах та визначеннях: навч. посіб. Донецьк: Донбас, 2011. 340 с.

Допоміжна література

1. Justice: What's The Right Thing To Do? Episode 01 «THE MORAL SIDE OF MURDER». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kBdfcR-8hEY>

2. Андрусів Л.М. Техніко-юридичні та методологічні засади оприлюднення нормативно-правових актів: монографія. Київ – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2020. 444 с.

3. Гапотій В.Д., Жильцо О.Л., Воржевітіна Г.І. Основні правові системи світу: навчальний посібник, Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 279 с..

4. Гойман В.И. Действие права (Методологический анализ. М.: Академия МВД РФ, 1992. 180 с.

5. Гоцуляк Ю.В. Норма та повинність як основи правого буття у вченні Ганса Кельзена. *Журнал східноєвропейського права*. 2020. № 73. С. 50-56

6. Гоцуляк Ю.В. Історико-національні основи правового буття у вченні Ф.К. фон Савіньї. *Право і суспільство*. 2019. № 6. С. 16-22

7. Гринюк Р.Ф. Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практична реалізація. К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. 388 с.

8. Дубинський І.Ю. Функції держави як найважливіші напрями розвитку держави. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 4. С. 18-21.

9. Карпачова Н. Омбудсман України та Європейський суд на захисті прав і свобод людини. *Право України*. 2011. № 7. С. 16-22.

10. Кельман М. С., Кельман Р. Оцінка сучасних уявлень щодо суб'єкта права. *Право та держава у метаантропологічній проекції сучасності: матеріали учасників заочної науково-практичної конференції (27 квітня 2017 року)*. 2017. С. 15–18.

11. Коста Ж.П. Роль національних судів та інших органів державної влади у захисті прав людини в Європі. *Право України*. 2011. № 7. С. 11-15.
12. Кушель Г.Д. Гармонізація законодавства: досвід держав-членів ЄС і країн східної та центральної Європи. *Український правовий часопис*. 2003. № 2(7). С. 32-34.
13. Лепіш Н.Я. Акти тлумачення норм права: питання теорії та практики: монографія. Львів: Сполом, 2018. 250 с.
14. Лощихін, О. М. Функції сучасної держави: нарис юридичної теорії. Київ: Логос, 2013. 227 с.
15. Луць Л.А. Сучасні правові системи світу. Навчальний посібник. Львів: юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2003. 247 с.
16. Мамутов В.К., Хахулина К.С. Общеправовые конструкции и понятия. *Юридический вестник*. 2001. № 4. С. 103-109.
17. Міхайліна Т. В. Правосвідомість як відносно незалежний елемент правової системи. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. / редкол.: В. В. Завальнюк (голов. ред.) [та ін.]*. Одеса: Видавничий дім "Гельветика", 2017. Вип. 79. С. 80-85.
18. Міхайліна Т.В. Роль інтегративного потенціалу правосвідомості у реформуванні правової системи: монографія. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. 312 с.
19. Пленюк М., Коструба А. Юридичні факти в доктрині приватного права України: монографія. К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2018. 288 с.
20. Риндюк В.І. Систематизація законодавства як юридична діяльність. *Альманах права*. 2018. Вип. 9. С. 262-266.
21. Риндюк В.І. Упорядкування законодавства України: теоретико–методологічний та техніко–юридичний аспекти: монографія. К. КНЕУ, 2021. 407 с.
22. Сиренко, В. Ф. Государство: демократическое, правовое, социальное: очерки, дискуссионные вопросы. К.: Ин-т гос-ва и права им. В. М. Корецкого НАН Украины, 2013. 339 с.
23. Стаднік І.В., Бондар А.С. Права людини в контексті юридичного позитивізму. *Правничий часопис Донецького університету*. 2019. № 2. С. 3-12.
24. Стаднік І.В., Краковська А.Є. Верховенство права як ідеологічна парадигма цивілізованої держави. *Право і суспільство*. 2020. № 6. Ч. 1. С. 17-22.
25. Стаднік І.В., Тріпак Ю.Р. Верховенство права як принцип забезпечення свободи людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 69-72.

26. Формування і розвиток правотворчості в умовах трансформації суспільства: монографія / за ред. д. філос. н., к. ю. н., професора, Заслуженого діяча науки і техніки України В. П. Плавича. Одеса: Фенікс, 2018. 348 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://eurocourt.in.ua/AboutJournal.asp> – Всеукраїнський журнал «Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі».
2. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
4. <http://www.president.gov.ua> – офіційний сайт Президента України.
5. <http://www.rada.gov.ua> – офіційний сайт Верховної Ради України.
6. <https://ccu.gov.ua/storinka/pro-ksu> – офіційний сайт Конституційного Суду України.
7. <https://www.coe.int/en/web/portal/home> – сайт Ради Європи (РЄ).
8. <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home> – сайт ЄСПЛ.
9. <https://www.un.org/en/> – сайт Організації Об'єднаних Націй (ООН).
10. <https://www.venice.coe.int/webforms/events/> – сайт Європейської комісії «За демократію через право».

Викладачі:

доцент кафедри теорії, історії
держави і права та філософії
права, к.ю.н.

 I.V. Стаднік

професор кафедри теорії, історії
держави і права та філософії
права, д.ю.н., професор

 T.V. Міхайліна

ЗАТВЕРДЖЕНО:

В.о. завідувача кафедри
теорії, історії держави і права
та філософії права,
д.ю.н., доцент

 Ю.В. Гоцуляк

Гарант освітньої програми:
завідувач кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права
к.ю.н., доцент

 O.G. Турченко